

DOSTĘPNOŚĆ PLUS – materiał informacyjny

Dostępność to cecha, dzięki której z produktów, usług i przestrzeni może korzystać na równi jak największa liczba osób.

Szacuje się, że nawet 30% społeczeństwa może mieć trwałe lub czasowe ograniczenia w mobilności czy percepcji (np. ludzie poruszający się przy pomocy kul, lasek, balkoników, protez, wózków inwalidzkich), niesłyszący, niedowidzący, z trudnościami manualnymi i poznawczymi (na przykład po udarze, chorujący na Alzheimer'a), kobiety w ciąży, osoby z wózkiem dziecięcym, z ciężkim bagażem oraz słabsze fizycznie, mające trudności w poruszaniu się itp. Polskie społeczeństwo się zmienia – jest coraz starsze. Obecnie w Polsce żyje prawie 9 milionów osób powyżej 60. roku życia. W 2030 roku będzie ich 10,7 i będą stanowić blisko 30% ludności. Dlatego tak bardzo potrzebne są działania na rzecz dostępności i powstał Program Dostępność Plus.

Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2019 r., poz. 1696, obowiązuje od 20 września 2019 r)

Celem ustawy jest poprawa warunków życia i funkcjonowania obywateli ze szczególnymi potrzebami, którzy są narażeni na marginalizację lub dyskryminację m.in. ze względu na niepełnosprawność lub obniżony poziom sprawności z powodu wieku czy choroby. Ustawa jest kluczowym elementem rządowego programu „Dostępność Plus”, który rząd przyjął 17 lipca 2018 r. Rozwiązania przewidziane w projekcie ustawy realizują zapisy Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, zobowiązujące do zapewnienia takim osobom na równi z innymi obywatelami dostępu do różnych obiektów. Projekt ustawy powstał we współpracy ze środowiskiem osób niepełnosprawnych.

Przepisy ustawy zobowiązują sektor publiczny do zapewnienia dostępności przez stosowanie uniwersalnego projektowania nowych rozwiązań lub racjonalnych usprawnień w usuwaniu istniejących barier. Minimalne wymagania obejmują zapewnienie w instytucjach publicznych:

- **dostępności architektonicznej** – zarówno korytarze, jak i klatki schodowe powinny być wolne od barier i zapewniać możliwość poruszania się po nich między innymi osób na wózku, osób korzystających z kul, lasek i innych pomocy ortopedycznych, osób starszych, a także osób z wózkami dziecięcymi, mających różne problemy z poruszaniem się (windy, schody, korytarze, ciągi piesze w budynku)
- **dostępności cyfrowej** – została kompleksowo uregulowana w ustawie o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych

Profesjonalizacja kadr w zamówieniach publicznych

- **dostępności informacyjno-komunikacyjnej** – zapewnienie informacji na temat tego, jakie zadania wykonuje dany podmiot w postaci nagrania w polskim języku migowym dla osób głuchych, informacji w tekście łatwym do czytania (ETR) - m.in dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, czy pliku odczytywalnego maszynowo, dzięki któremu taką informację może udźwiękować osoba niewidoma. Dostępność w tym zakresie to także umożliwienie komunikacji z podmiotem w taki sposób, jaki jest dogodny dla osoby ze szczególnymi potrzebami np. poprzez SMS czy przy użyciu usługi tłumaczenia migowego online.

Za koordynację wdrażania ustawy odpowiedzialny jest minister ds. rozwoju regionalnego przy pomocy Rady Dostępności – organu opiniodawczo-doradczego w sprawach dostępności. Ponadto, każdy organ władzy publicznej (w tym administracji rządowej i samorządowej oraz kontroli państwowej i ochrony prawa), a także sądy i trybunały – wyznaczają co najmniej jedną osobę pełniącą funkcję koordynatora ds. dostępności.

Na podstawie ustawy utworzony został Fundusz Dostępności udzielający wsparcia finansowego na dostosowanie budynków podmiotów publicznych oraz budynków mieszkalnictwa wielorodzinnego. Środki z funduszu mogą być przeznaczone np. na budowę windy, montaż windy i innych urządzeń, umożliwiając swobodną komunikację w budynkach. Wsparcie ze środków Funduszu to forma pożyczki ale z możliwością częściowego jej umorzenia po spełnieniu określonych kryteriów (np. jeśli z inwestycji korzystać będzie duża liczba osób niepełnosprawnych czy seniorów). Ustawa przewiduje sankcje za brak realizacji zasady dostępności. Na podmioty publiczne, które nie spełnią minimalnych wymagań w zakresie dostępności, przysługiwać będzie skarga na brak dostępności. W celu jej złożenia, osoba ze szczególnymi potrzebami będzie musiała najpierw zawnieść o zapewnienie jej dostępności, a dopiero brak lub niewłaściwa reakcja ze strony podmiotu publicznego umożliwia złożenie skargi do Prezesa Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Pozytywne rozpatrzenie skargi może skutkować nakazem zapewnienia dostępności, a niewywiązanie się z tego – nałożeniem kary pieniężnej. W ustawie przewidziano nieobowiązkową certyfikację – służącą poprawie dostępności – dla podmiotów prywatnych i organizacji pozarządowych. Podmioty prywatne i organizacje pozarządowe, które zdecydują się na audyt, potwierdzający ich dostępność w certyfikacie będą mogły uzyskać 5 proc. zniżkę we wpłatach przekazywanych do Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Na pełne dostosowanie do wymogów wynikających z ustawy - instytucje publiczne miały czas do 23 września 2020 roku.

Rada Dostępności - to grupa ekspertów, reprezentujących różne środowiska a także organy władzy publicznej (przedstawiciele administracji rządowej, samorządowej i trzeciego sektora, przedsiębiorcy, związkowcy oraz naukowcy), które mogą wprowadzić dostępność jako zasadę do różnych polityk publicznych. Najważniejsze zadania Rady: 1) opiniowanie i doradztwo w procesie tworzenia aktów prawnych, w tym w szczególności Ustawy o

dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami; 2) przegląd obowiązujących przepisów prawa i rekomendowanie zmian wynikających z potrzeb w zakresie dostępności; 3) wyrażanie opinii i zajmowanie stanowisk w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz działań na rzecz poprawy świadomości społecznej w zakresie dostępności; 4) przygotowywanie ekspertyz i analiz niezbędnych do realizacji działań zaplanowanych w Programie Dostępność Plus. Radzie Dostępności przewodniczy Minister Funduszy i Polityki Regionalnej.

Koordynator dostępności – do zadań koordynatora należy: 1) wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami w dostępie do informacji o danym podmiocie i usługach jakie świadczy; 2) tworzenie i wdrażanie planu na rzecz poprawy dostępności danej instytucji.

Ustawa o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 roku weszła w życie 23 maja 2019 roku. Obowiązek zapewnienia dostępności cyfrowej dotyczy wszystkich posiadanych i nowo tworzonych stron internetowych i aplikacji mobilnych).

Obowiązek zapewnienia dostępności cyfrowej dotyczy wszystkich posiadanych i nowo tworzonych stron internetowych i aplikacji mobilnych przez podmioty publiczne. Wszystkie strony internetowe i aplikacje mobilne posiadane przez podmioty publiczne powinny być dostępne cyfrowo dla obywateli z niepełnosprawnościami. Oznacza to spełnienie wymagań z tabeli stanowiącej załącznik do ustawy. Tabela jest równoważna standardowi WCAG 2.1 na poziomie AA z wyłączeniem dostarczania napisów na żywo. Za koordynację wdrażania ustawy oraz monitorowanie dostępności cyfrowej stron internetowych odpowiedzialny jest minister ds. cyfryzacji. Na podmioty publiczne uporczywie uchylające się od zapewnienia dostępności cyfrowej stron internetowych, w tym BIP lub aplikacji mobilnych nakładane będą kary finansowe.

Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020

Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020 są załącznikiem do wytycznych dotyczących realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji. Obowiązują przy realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych. Celem standardów jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami na równi z osobami pełnosprawnymi dostępu do Funduszy Europejskich.

Dobre praktyki - przykłady

1. Dobre praktyki z zakresu dostępności cyfrowej: Zalecenia WCAG2.1 dla redaktora stron internetowych

WCAG 2.1 to standard konstruowania witryn internetowych i zarządzania ich treścią określający w jakim stopniu strona internetowa powinna być przystosowana i dostępna dla osób niepełnosprawnych. W szczególności ujednocliła zgodnie z ustalonymi wzorami jakość

Profesjonalizacja kadr w zamówieniach publicznych

czcionki, kontrast strony, opisy elementów graficznych, opisy pól formularzy i wyszukiwarek, poprawny kod źródłowy i wiele innych elementów stron www. Spełnienie standardu WCAG 2.1 daje pewność, że strona internetowa jest w pełni dostosowana dla osób niepełnosprawnych, przejrzysta dla każdego odbiorcy, w tym dla osób wykluczonych cyfrowo.

2. *Dobre praktyki obsługi osób z niepełnosprawnościami na kolei*

Urząd Transportu Kolejowego przygotował przewodnik

(https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/93393/Dobre_praktyki_obsługi_osob_z_niepełnosprawnościami_na_kolei_-_przewodnik__wersja_dostępna.pdf) prezentujący przykłady dobrych praktyk w zakresie obsługi osób z niepełnosprawnościami na kolei, który ma za zadanie uwrażliwić wszystkich pracowników – w szczególności mających bezpośredni kontakt z klientem – na różnorodność potrzeb i oczekiwań poszczególnych grup pasażerów.

3. *Lasy Państwowe dbają o informacje dla OzN*

Lasy Państwowe przygotowały tłumaczenie na język migowy opisu planu wycieczki w Bieszczady. Szlakiem połonin bieszczadzkich [język migowy] – <https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/turystyka/pomysl-na-wyprawe/szlakiem-polonin-bieszczadzkich>

4. *Aplikacja mobilna poznańskiego MPK z funkcjonalnością dla osób niewidomych i niedowidzących*

MPK Poznań wprowadziło aktualizację aplikacji na smartfona myMPK. Zasadniczym zadaniem aplikacji jest informowanie o zmianach w funkcjonowaniu komunikacji miejskiej. Uaktualniona wersja wprowadza praktyczną funkcję - system Voice Assistant. To ułatwienie dla osób niewidzących i niedowidzących. Wystarczy zainstalować aplikację w smartfonie, aby lektor/syntezytor mowy czytał za ile odjedzie oczekiwany autobus bądź tramwaj. Aplikacja poinformuje także o remontach czy awariach.

5. *Pierwszy budynek mieszkalny w Polsce z certyfikatem "Obiekt bez barier"*

Holm House jest pionierskim projektem, budowanym zgodnie z normami certyfikacji „Obiektu bez barier”. Do tej pory certyfikat otrzymało ponad sto obiektów architektonicznych, m.in. Pałac Prezydencki w Warszawie oraz Lotnisko Chopina w Warszawie. Holm House to pierwszy certyfikowany budynek mieszkalny w Polsce. Warto wymienić przykładowe rozwiązania zastosowane w budynku:

- bezprogowy dostęp do windy z poziomu patio lub terenu zewnętrznego
- oprócz schodów prowadzących do osiedla powstaną podjazdy

Profesjonalizacja kadr w zamówieniach publicznych

- windy zostaną wyposażone w odpowiednio opisane przyciski (wypukłe cyfry i piktogramy) oraz informację dźwiękową.
- oświetlenie recepcji zaprojektowano w taki sposób, by padało na twarz osoby mówiącej, dzięki czemu osoby niedosłyszące będą mogły czytać z ruchu warg
- mieszkania zaprojektowana z myślą o osobach z ograniczeniami fizycznymi - wśród udogodnień w nich dostępnych są obniżone progi w wejściu do lokalu, niżej zamontowane klamki okienne i gniazdka oraz przestrzeń manewrowa, pozwalająca na swobodne poruszanie się na wózku inwalidzkim, wyjścia na balkony z niskimi progami

Warto podkreślić, że rozwiązania te przeciwdziałają również rozmaitym wykluczeniom społecznym.

6. *Karta wspierająca głuchego kierowcę. Kontakt Głuchych z Policją*

Dla ułatwienia na przykład kontaktu niesłyszącego kierowcy z policjantem opracowano obrazkową kartę komunikacji. Ma stanowić ułatwienie w komunikacji podczas opisu zdarzenia na drodze lub w czasie rutynowej kontroli drogowej.

7. *Nowe technologie*

- Open Sesame - aplikacja głosnomówiąca, bezdotykowa. Do sterowania smartfonem tylko ruchami głowy.
- Voiceitt - aplikacja do rozpoznawania mowy nieartykułowanej

8. *Polski Walidator Dostępności*

Projekt Polski Walidator Dostępności w skrócie PWD Online to specjalizowany serwis internetowy monitorujący konkretną grupę stron www, które są sprawdzane pod kątem dostępności dla osób niepełnosprawnych i seniorów. Obecnie są to strony Jednostek Samorządu Terytorialnego. Sprawdzeniu podlega kilkanaście wytycznych WCAG 2.0

9. *Polska Akademia Dostępności*

Portal w ramach którego powstały szablony stron internetowych na otwartej licencji, kursy elearningowe, baza dobrych praktyk z zakresu dostępności, zbiór narzędzi służących do tworzenia i sprawdzania dostępności, stron www zgodnych z WCAG, multimediiów i treści.

Efekty działań realizowanych w ramach programu Dostępność Plus

Koordinacja

- Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami
- Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych
- poradnik dla podmiotów publicznych z praktycznymi wskazówkami odnośnie spełniania wymagań w zakresie dostępności określonych w ustawie
- Partnerstwo na rzecz dostępności liczące 184 podmioty
- Rada Dostępności – organ doradczy ministra ds. rozwoju regionalnego w zakresie dostępności
- ponad 1000 pracowników Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej przeszkolonych z zakresu dostępności
- 80 osób przeszkolonych przez Urząd Zamówień Publicznych w zakresie dostępności w zamówieniach publicznych
- 150 osób z 23 organizacji pozarządowych przeszkolonych z prowadzenia audytów dostępności i tworzenia napisów na żywo i audiodeskrypcji
- wsparcie finansowe dla organizacji pozarządowych i partnerów społecznych na monitorowanie prawa w zakresie dostępności i przygotowanie do prowadzenia audytów dostępności
- kwalifikacja rynkowa „Wdrażanie dostępności w organizacji” włączona do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji
- publikacja "Niezbędnika koordynatora dostępności" z wskazówkami dotyczącymi pełnienia tej funkcji

Architektura

- uruchomiony Fundusz Dostępności - złożone 31 wniosków o pożyczki na łączną kwotę 11,08 mln zł (udzielone 2 pożyczki na kwotę 232 tys. zł)
- portal internetowy budowlaneabc.gov.pl zawierający informacje nt. standardów projektowania uniwersalnego dla mieszkalnictwa

Profesjonalizacja kadr w zamówieniach publicznych

- ponad 5000 pracowników służb architektoniczno-budowlanych przeszkolonych z zakresu dostępności
- ekspertyza techniczna w zakresie możliwości montażu dźwigów osobowych w istniejących budynkach wielorodzinnych
- uruchomione wsparcie dla małych i średnich miast w opracowaniu programów rozwojowych, uwzględniających dostępność i wdrożenie rozwiązań w tym zakresie (dla najlepszych - granty finansowe)
- 400 projektów z rozwiązaniami umożliwiającymi udział w nich osób z niepełnosprawnościami (racjonalne usprawnienia)
- 1504 obiekty dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w projektach współfinansowanych ze środków UE

Transport

- blisko 120 zmodernizowanych dworców kolejowych, dostosowanych do obsługi osób o ograniczonej mobilności;
- 408 nowych lub przebudowanych peronów kolejowych, dostępnych dla osób o ograniczonej możliwości poruszania się;
- ponad 1250 peronów zmodernizowanych do wysokości wskazanej przez TSI (Techniczne Specyfikacje Interoperacyjności);
- ponad 200 peronów wyposażono w dźwigi osobowe, ponad 60 w platformy pionowe, a 120 w platformy przyschodowe;
- 650 peronów wyposażono w dotykowe pasy ostrzegawcze;
- na 780 stacjach pasażerskich wybudowano pochylnie prowadzące na perony;
- zakupiono 336 szt. taboru miejskiego dostępnego dla osób ze szczególnymi potrzebami (292 autobusy, 40 trolejbusów i 4 tramwaje);
- uruchomione szkolenia dla 5 tysięcy pracowników sektora transportu publicznego;
- uruchomione wsparcie finansowe dla 150 gmin na finansowanie transportu indywidualnego "door-to-door".

Edukacja

- opracowany standard „dostępnej szkoły”

Profesjonalizacja kadr w zamówieniach publicznych

- 85 uczelni realizuje projekty na dostosowanie swojej działalności do potrzeb studentów i pracowników z niepełnosprawnościami
- opracowane 35 nowych programów nauczania dla uczelni, uwzględniających dostępność, które zostaną uruchomione w 2020r.
- ponad 11 tys. uczniów ze 100 szkół podstawowych uczestniczyło w lekcjach i warsztatach o dostępności (w ramach konkursu „uDOSTĘPniacze”)
- opracowane rekomendacje dla poprawy jakości edukacji włączającej w Polsce
- opracowany standard ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Służba Zdrowia

- opracowany standard dostępności dla przychodni i szpitali
- co najmniej 25 szpitali i 125 przychodni otrzyma granty na dostosowanie budynków do potrzeb pacjentów z niepełnosprawnościami

Cyfryzacja

- opracowywane materiały edukacyjne online oraz wzory dostępnych dokumentów
- opracowane 8 kwalifikacji rynkowych z zakresu dostępności cyfrowej
- 190 osób przeszkolonych w zakresie kwalifikacji rynkowych dotyczących dostępności cyfrowej
- 250 pracowników administracji rządowej i samorządowej przeszkolonych z dostępności cyfrowej
- istotny wzrost audycji i wydarzeń TV tłumaczonych na Polski Język Migowy (PJM)
- strona internetowa "Dostępność Cyfrowa", zawierająca informacje o przepisach prawa w obszarze dostępności cyfrowej, dobre praktyki, porady szkolenia i szablony dostępnych stron: <https://www.gov.pl/web/dostepnosc-cyfrowa>
- strona internetowa "Polska Akademia Dostępności", zawierająca informacje o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych: <http://www.pad.widzialni.org/>
- ponad 600 osób przeszkolonych z dostępności cyfrowej w ramach szkoleń dla pracowników administracji rządowej i samorządowej, 50 szablonów modelowych

Profesjonalizacja kadr w zamówieniach publicznych

serwisów internetowych administracji publicznej oraz 2 narzędzia do weryfikacji dostępności stron internetowych i aplikacji mobilnych

- 2 edycje konkursu dla programistów HACKATON + i projekty kilku aplikacji mobilnych, wspierających osoby z niepełnosprawnościami
- 13 projektów o łącznej wartości 500 mln zł na digitalizację zasobów kultury (m.in. Muzeum Narodowe w Krakowie, Biblioteka Jagiellońska)

Usługi

- udostępniono użytkownikom aplikację mobilną „Alarm 112” - dla osób głuchych do wysyłania zgłoszeń alarmowych do Centrum Powiadamiana Ratunkowego
- opracowane standardy szkolenia i przekazywania psów przewodników
- 50 psów przewodników szkolonych dla osób niewidomych
- wypracowane standardy usług asystenckich i opiekuńczych na rzecz osób starszych, świadczonych w społeczności lokalnej
- 14 nowych modeli deinstytucjonalizacji usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi
- 378 osób z samorządu lokalnego przeszkolonych w zakresie usług asystenckich i opiekuńczych
- 43,3 tys. osób objętych wsparciem w ramach usług opiekuńczych i asystenckich
- 546 gmin otrzymało wsparcie na usługi asystencji osobistej dla osób niepełnosprawnych
- 320 gmin otrzymało środki na usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych oraz opiekę wytchnieniową dla ich opiekunów
- ponad 50 osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych i kilkuset skierowanych na staże w programie „Stabilne zatrudnienie”
- 1200 osób objętych usługami mieszkalnictwa chronionego i wspomaganego
- opracowane koncepcje wzorcowych lokali mieszkalnych, dostosowanych dla potrzeb osób niepełnosprawnych

Konkurencyjność

- 40 innowacyjnych rozwiązań, służących poprawie codziennego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami
- utworzone 5 inkubatorów innowacji społecznych, dysponujących grantami finansowymi na łączną kwotę 200 mln zł na finansowanie kolejnych pomysłów na produkty i usługi z zakresu dostępności
- 6 różnych konkursów o łącznej wartości ok. 207 mln zł dla przedsiębiorców, na prace badawczo - rozwojowe i wdrożenie do produkcji produktów, urządzeń, przedmiotów i usług dla osób ze szczególnymi potrzebami
- uruchomiony program badawczy "Rzeczy są dla ludzi" na testowanie i projektowanie dostępnych rozwiązań w różnych dziedzinach życia np. z zakresu turystyki, mobilności, kultury, sportu itp.

Gdzie m.in. szukać informacji nt. dostępności:

<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc-plus/>

<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/Strony/o-funduszach/Fundusze-Europejskie-bez-barier/Dostepnosc-Plus/Aktualnosci/Poradnik-Jak-wdrazac-ustawe-o-zapewnianiu-dostepnosc-osobom-ze-szczegolnymi-potrzebami> - PORADNIK - Jak wdrażać ustawę o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami? - zawiera podpowiedzi, wskazówki, dobre rady, podpowiada w jakim zakresie podmiot jest zobowiązany ustawą, jakie zmiany powinien wprowadzić w swoim budynku i swojej działalności, pokazuje różne rozwiązania możliwe do zastosowania - wskazując jednocześnie ich zalety i wady a nawet przybliżone koszty. Poradnik zawiera także elementarną wiedzę dotyczącą poszczególnych typów niepełnosprawności oraz wskazówki w jaki sposób odpowiadać na potrzeby każdej z nich, realizując zadania publiczne

<https://www.gov.pl/web/dostepnosc-cyfrowa/tworzenie-dostepnych-plikow-tekstowych-w-edytorze-ms-word> - Tworzenie dostępnych plików tekstowych w edytorze MS Word.

<https://www.cupt.gov.pl/raporty/55-publicacje/1324-dostepnosc-jest-na-plus> - broszura Centrum Unijnych Projektów Transportowych "Dostępność jest na plus".

<https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/baza-wiedzy-o-dostepnosc> - baza wiedzy o dostępności cyfrowej (Ministerstwo Cyfryzacji)

https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/82665/broszura_rekomendacje_policja_p_rokuratura_sad_ngo_wieksza_czcionka.pdf - broszura „Osoby z niepełnosprawnościami a wymiar sprawiedliwości” Ministerstwo Sprawiedliwości